

Kooli osa lapse (kognitiivses) arengus

Eve Kikas

TALLINNA ÜLIKOOL

Teemad

- Õpetamise ja kasvatamise tegevused (praktikad) ja nende kategoriseerimine
  - Kas on parimat õpetamise ja kasvatamise viisi?
- Missugused õpetamise ja kasvatamise tegevused domineerivad Eesti õpetajatel? Vastuolud tulemustes
- Õpetamise ja kasvatamise tegevused ja laste areng

Õpetamise ja kasvatamise tegevused ja nende kategoriseerimine

- **Tegevused:** suunatud lapse akadeemilisele ja mitteakadeemilisele (sotsiaalsed oskused, motivatsioon, väärtused, enesetunnetus....) arendamisele + klassikeskkonna juhtumisele, et õppimine võimalik oleks
- **Kategoriseerimine:** aluseks õpetaja-õpilase erinevat tüüpi aktiivsus
- **Kasutan:** lapsekesksed, õpetajakesksed, laps-domineerivad tegevused

Õpetaja-
-keskne
-domineeriv
-juhitud
-autoritaarne
-traditsiooniline

Õpetaja aktiivne, „andja“, õpetab klassi
Keskmes: õpetamine, õppekava täitmine
Õpilased: „vastuvõtjad“,
aktiivsed kindlates piirides

Lapsekeskne
-autoriteetne
-demokraatlik
-konstruktivistlik

Õpetaja aktiivne – õpetab lapsi, aga
arvestades nende vajadusi, soove jne
Keskmes: laste terviklik areng
Õpilased: aktiivsed, vastutavad enda
õppimise eest

Laps-
Domineeriv
(minnalaskja,
laisse-fair,
leebe)

Õpetaja passiivne – jälgib
Keskmes: laste vaba tegevus
Õpilased: aktiivsed,
piirideta tegevused

Toetab:

Kompetentsus
(päheõppimisel,
põhiteadmised)

Ei toeta:

Autonoomsus
Kompetenstus (sisuline
arusaamine)
Seotus kaaslatega
Seesmine motivatsioon

Toetab:

Kompetentsus
(teadmised,
arusaamine)
Autonoomsus
Seotus kaaslastega
Seesmine, teadmiste
mõistmisele suunatud
motivatsioon

Ei toeta:

Allumine

Teotab:

Autonoomsus?
Seotus kaaslastega?

Ei toeta:

Kompetenstus

Õpetaja-
-domineeriv
-keskne

Lapsekeskne

Laps-
domineeriv

Missugune õpetus domineerib Eesti koolis?

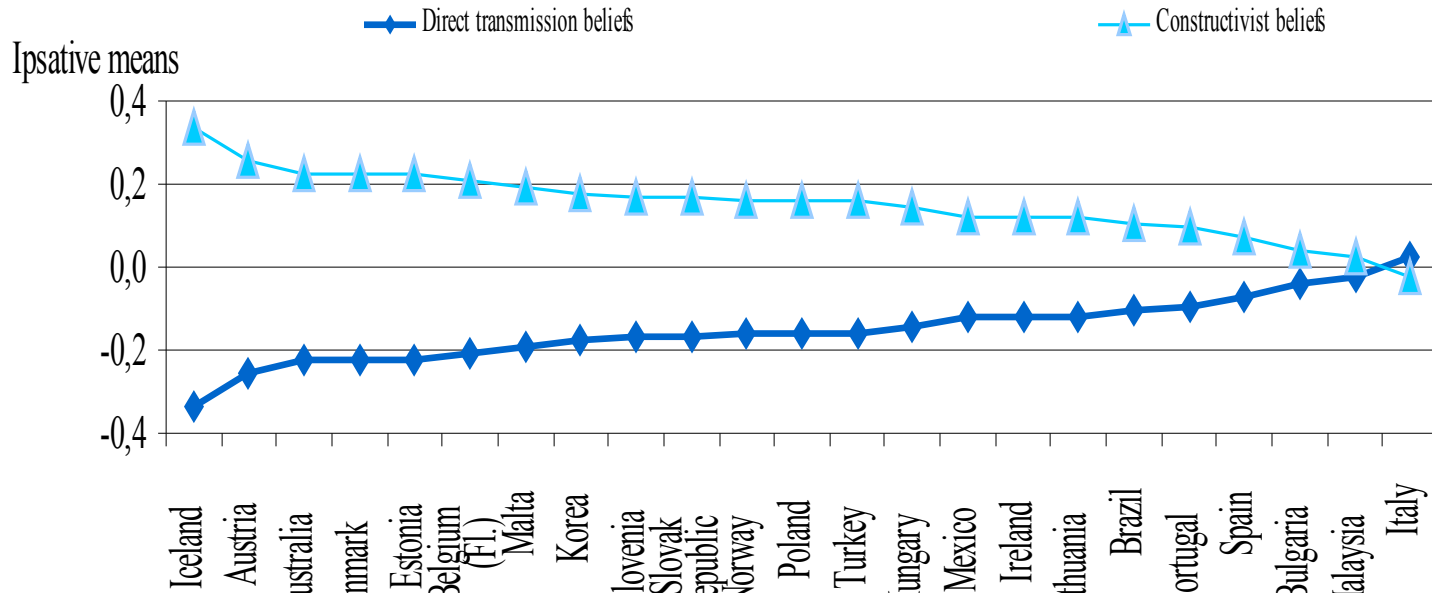
- Tavaettekujutus
- OECD rahvusvaheline õpetamise ja õppimise uuring TALIS *Teaching and Learning International Survey*
  - 2007.–2008.a
  - 7.–9. klasside õpetajaid ja nende koolide juhid
  - 23 riiki, igast 200 kooli ja sealt kuni 20 õpetajat
  - Eesti valimisse kuulus
    - 198 kooli
    - 3321 7.–9. klassis õpetavat õpetajat.

Õpetaja või lapsekesksus?

- **Uskumused sellest, mis on õpetamine/õppimine?**
- **Teadmiste otsene edastamine/ülekanne õpetajalt õpilasele (teadmiste otseülekanne)**
- ✂ → õpetaja roll konkreetsete teadmiste edastamises selgel ja struktureeritud viisil, tagades rahuliku töömeeleolu klassis.

- **Õpilased pole passiivsed teadmiste vastuvõtjad, vaid aktiivsed osalejad teadmisteloomes.**
- ✂ → õpetaja roll toetada õpilaste endi uurimistegevust

- Eestit koos Islandi, Austria, Austraalia, Taani ja Belgiaga → **kõige tugevamad konstruktivistlikud uskumused!**
- Eesti õpetajate kahte tüüpi uskumused omavahel ei korreleeru

Figure 4.2. Country profiles of beliefs about the nature of teaching and learning (2007-08)

Country mean of ipsative scores

Countries are ranked by the strength of preference among teachers in each country between direct transmission beliefs about teaching and constructivist beliefs about teaching. So, teachers in Iceland show the strongest preference for

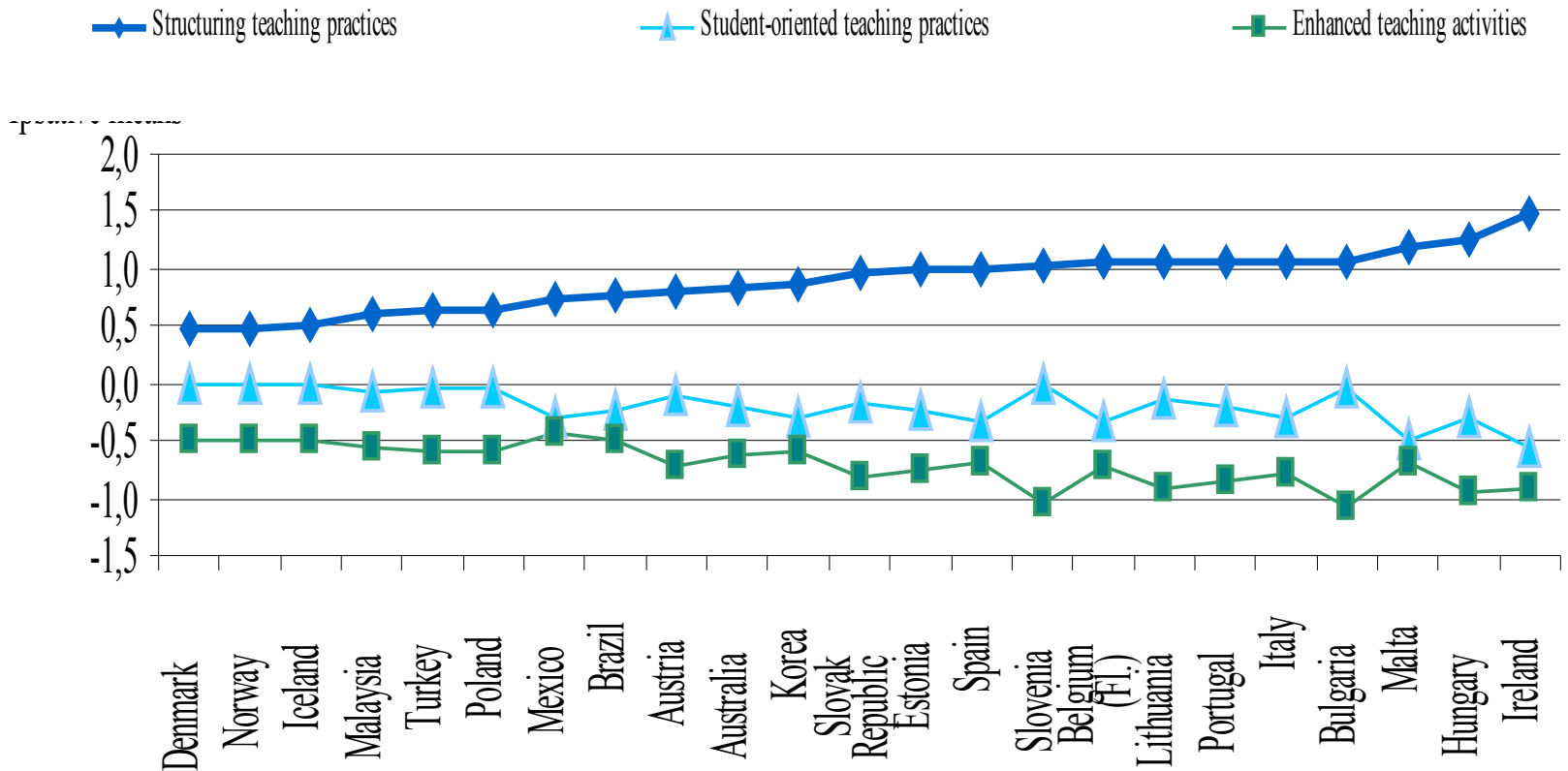

Missuguseid õpetamispraktikaid kasutatakse?

- **Struktureeritud õpetamispraktikaid** (õpetaja teatab õpilastele selgelt õpieesmärgid; vaatab koos õpilastega läbi nende kodutööd, kontrollib oma õpilaste töövihikuid jne)
- **Õpilastele orienteeritud praktikaid** (õpilased töötavad väikestes gruppides, et lahendada ühiselt probleem või ülesanne; õpilased töötavad võimete alusel moodustatud rühmades.
- **Uuenduslikud, loovtegevusi toetavad praktikad** (õpilased töötavad projektide kallal, mille täitmine nõuab vähemalt nädala; õpilased valmistavad midagi, mida saab kasutada keegi teine)
- Praktikate kasutamine ei sõltu uskumustest
- Struktureeritud praktikad valdavad

Country profiles of classroom teaching practices (2007-08)

Country mean of insative scores

Countries are ranked by the relative frequency with which they engage in structuring teaching practices, student-oriented teaching practices and enhanced activities. So, teachers in Denmark adopt the different practices to a fairly similar degree, while teachers in Ireland use structuring teaching practices much more than they do either student-oriented practices and enhanced activities.

Kuidas nii?

- Mida tähendab lapsekeskne lähenemine?
- Mida teatakse lapsekeskse lähenemise kohta?
- Kuidas kasutatakse lapsekeskse lähenemise meetodeid?

- Näide Eesti põhikooli õpetajate küsitlusest (HTM projekt „Üldpädevused ja nende hindamine, mille raames küsitleti erinevate ainete õpetajaid, 2011.a sügis, erinevad koolid üle Eesti)

Missugust õpetamisviisi õpetajad kõige rohkem/vähem kasutavad?

	Kõige rohkem	Kõige vähem
Lapsekeskne	70	0
Õpetajakeskne	4	14
Lapse+õpetaja-keskne	1	0
Lapse-keskne + domineeriv	1	0
Laps-domineeriv	0	64
Ei oska öelda	2	0

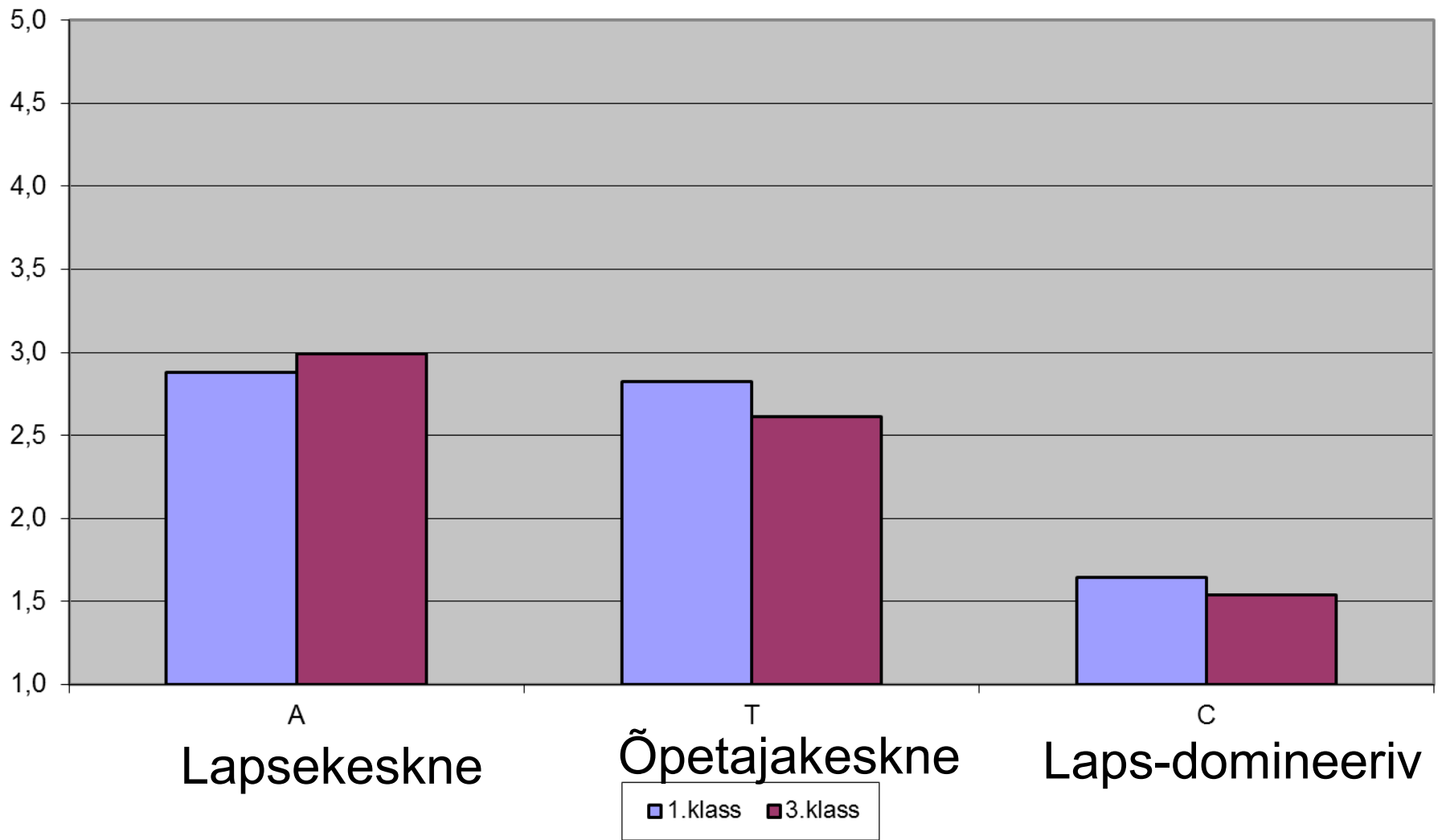
Parimaid õpetamistulemusi saavutavad õpetajad, kes ei mõtle ette distsiplineerimisega seotud tegevustele, vaid käituvad tundides spontaanselt.

24 õiget vastust, 38 vale, 29 vastas, et ei tea

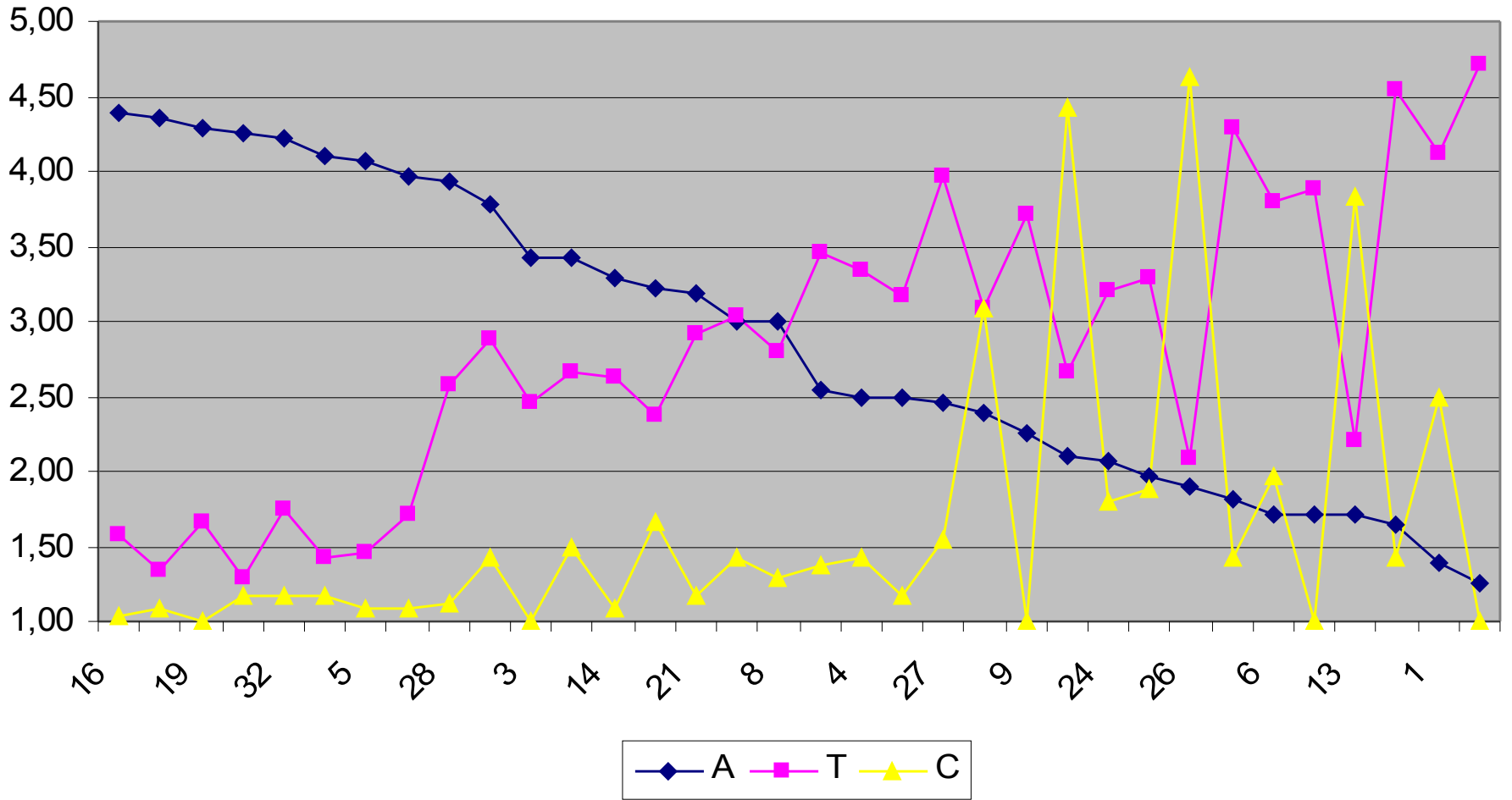
→ Mida mõeldakse lapsekesksete/konstruktivistlike tegevuste all?

Näide: õpetajate vaatluse tulemused

- **Õpetajad**
- 37 õpetajat 27st koolist
- Vaadeldud kaks korda: 1. ja 3. klassi keskel
- ECCOM (2 vaatlejat, 3 tundi)
- Klasse, kuhu võetakse lapsi katsetega, ei olnud
- Eesti erinevad piirkonnad

1.klass

Õpetajate tegevused ja laste areng

- Kikas, E., Peets, K., Palu, A., & Afanasjev, J. (2009). The role of individual and contextual factors in the development of maths Skills. *Educational Psychology*, 29, 541-560.
- 20 õpetajat
  - Klasse, kuhu võetakse lapsed katsetega, ei olnud
  - Eesti erinevad piirkonnad
- 269 õpilast
- Õpetajaid küsitletud 3.klassis
  - Traditsiooniline-konstruktivistlik-formalistlik
- Lapsi testitud matemaatikas 4 korda (1.klassi algus ja lõpp, 2.,3. klassi lõpp)
- 3.klassis
  - Verbaalsed võimed
  - Motivatsioon
  - Vätliv käitumine

Õpetaja staaž

Matemaatika

Formalistikud tegevused

Klassi tase

Indiviidi tase

Eeloskused

Verbaalsed võimed

Matemaatika

Vältiv saavutusmotivatsioon

Vältiv saavutuskäitumine

Õpetajate tegevused ja laste areng

- **Vaadeldud õpetajad**

- 32 õpetajat 26st koolist
- Vaadeldud 1. klassis
- ECCOM (2 vaatlejat, 3 tundi)
- Klasse, kuhu võetakse lapsi katsetega, ei olnud
- Eesti erinevad piirkonnad

- **Õpilased**

- 450 õpilast (247 poissi)
- 32 klassi (6-20 õpilast klassis)
- Kolm korda testitud: kooli alguses, 2.klassi ja 3.klassi lõpus
- Matemaatika, lugemine, õigekiri (testid)
- Vältiv käitumine õpituatsioonis – õpetaja hinnang

Õpilase arengut toetav (lapsekeskne) ja õpilase arengut järgiv (laps-domineeriv) kasvatamine

- Ühest ja otsest mõju vältimiskäitumisele ja akadeemilistele teadmistele-oskustele (teksti mõistmine, õigekiri, matemaatika) ei leitud, aga....

Mõju sõltus tegevuste suhtelisest osakaalust

- Kui sageli kasutatakse lapsekeskset lähenemist
  - + sageli ka laps-domineerivat lähenemist →
  - Vältiv käitumine sageneb
- Kui sageli kasutatakse lapsekeskset lähenemist
  - + laps-domineerivat lähenemist harva →
  - Vältiv käitumine harveneb
- **Autonoomia toetamine ilma selgete juhusteta ei arenda efektiivset õpikäitumist**
- *Akadeemiliste teadmiste osas efekt polnud oluline*

Mõju sõltus klassi akadeemilisest algtasemest

- Klassides, kus lugemise ja matemaatika algtase oli madal →
- **Laps-domineerivad tegevused tõstsid vältiva käitumise sagedust ja seostusid negatiivselt matemaatika ja õigekirja teadmistega**
- Klassides, kus lugemise ja matemaatika algtase oli kõrge →
- **Laps-domineerivad tegevused alandasid vältiva käitumise sagedust, akadeemiliste teadmistega ei seostunud**

Tugevama tasemega klassidele võiks anda rohkem vabadust ja iseotsustamise võimalusi

Mõju sõltus lapse akadeemilistest algoskustest

- Kui lapsekesksed tegevused olid võrreldes õpetajakeskssetega ülekaalus
  - ✂ → mõjus see positiivselt nendele lastele, kelle akadeemilised algoskused olid madalad
  - ✂ → heade algteadmistega lastel selline efekt puudus
- **Õpetaja individuaalne toetus ja tegevuste mõtestamine oluline just nõrgematele lastele**
- **Laps-domineerivad tegevused mõjusid**
  - ✂ → positiivselt akadeemilistele teadmistele/oskustele kui lapse algtaase oli klassi keskmisest kõrgem
  - ✂ → negatiivselt matemaatika teadmistele kui lapse algtaase oli klassi keskmisest madalam
- **Paremate eelteadmiste, võimetega lastele võiks anda rohkem vabadust ja iseotsustamise võimalusi**

Õpetaja tegevused ja areng

- Ei ole ühte parimat tegevust
- Tegevusi ja nende mõju on vaja mõtestada
- Individualiseerimine!

Aitäh!